

УДК 378.147

Володимир Кобрій, керівник педагогічної практики
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

У статті обґрунтовується необхідність забезпечення практичної зорієнтованості професійної діяльності студентів та використання ефективних форм, методів і засобів її реалізації, пов'язаних із демократичними перетвореннями в освіті. З'ясовано, що використання сучасного інструментарію потребує індивідуалізації навчання та самостійної роботи студентів.

Ключові слова: форми, методи, засоби, індивідуалізація навчальної діяльності, самостійна робота студентів, вищі педагогічні навчальні заклади.

Лит. 6.

Владимир Кобрій, руководитель педагогической практики
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ УКРАИНЫ

В статье обосновывается необходимость обеспечения практической ориентированности профессиональной деятельности студентов и использования эффективных форм, методов и средств её реализации, связанных с демократическими преобразованиями в образовании. Выяснено, что использование современного инструментария требует индивидуализации обучения и самостоятельной работы студентов.

Ключевые слова: формы, методы, средства, индивидуализация учебной деятельности, самостоятельная работа студентов, высшие педагогические учебные заведения.

Volodymyr Kobriy, Head of Pedagogical Practice,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE PRACTICAL ASPECTS OF ORGANISATION OF STUDENT EDUCATIONAL ACTIVITY AT HIGHER EDUCATIONAL PEDAGOGICAL INSTITUTIONS OF UKRAINE

The article substantiates the necessity of providing the practical orientation of student professional activity and using the effective forms, methods and means of its implementation that are related to democratic transformation in education. It is found out that the using of modern tools requires the individualization of education and student's independent work.

Keywords: forms, methods, means, the individualization of educational activity, the student's independent work, higher educational pedagogical institutions.

Постановка проблеми. Реформування вищої освіти передбачає розв'язання проблем демократизації суспільства, формування суспільно активних громадян, допомагає утвердженню власної держави в умовах європейської інтеграції та глобалізації, веде до досягнення іншої якості підготовки випускників вищої школи, збереження надбань минулого і наближення до рівня європейських та світових стандартів. Це забезпечує принципово новий рівень підготовки фахівців, конкурентоспроможних на європейському ринку праці, відповідність майбутньої фахової діяльності соціальному замовленню, новим орієнтирам у забезпеченні підготовки студентів та передбачає оволодіння сучасним інструментарієм організації педагогічного процесу (у вигляді інтерактивних форм, методів, засобів навчання індивідуального

призначення, важливих чинників розвитку особистості тощо).

Аналіз досягнень з проблеми. Обґрунтування необхідності трансформації змісту освіти у вищих навчальних закладах України здійснюють В. Андрущенко [3], І. Бех, А. Бойко, В. Луговий [3], С. Николаєв, А. Сбруєва та ін. Дослідники розкривають способи оновлення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів (І. Богданова), тенденції розвитку педагогічної освіти (О. Глузман), включення діяльнісного компонента у зміст освіти (О. Вишневський [2]), розкривають сутність технології модульного навчання (П. Сікорський, А. Фурман [5]) та ін. Водночас відсутні системні дослідження щодо комплексного використання практичного інструментарію організації педагогічного процесу та важливих тенденцій розвитку змісту

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

європейського простору вищої освіти, зорієнтованих на забезпечення практичної підготовки студентів.

Виходячи з вищевикладеного, **метою статті** є розкриття способів системного використання практичних способів організації педагогічного процесу в умовах підготовки вчителя та обґрунтування відповідних демократичних перетворень у ВНЗ України.

Основний матеріал дослідження. Педагоги часто практикують як традиційні, так і нестандартні форми, методи навчання у ВНЗ України: проблемні лекції, ділові та рольові ігри, заняття проблемних груп, методичні семінари, обмін досвідом, прес-конференції, тренінги тощо. Обговорення, доведення чи узагальнення й аналіз фактів передбачають пошукові методи навчальної діяльності, коли педагог створює ситуацію пошуку, пропонує проблемну ситуацію, створює умови для обмірковування фактів, їхнього осмислення, доведення, сумнівів, обґрунтування тез, студенти випробовують різноманітні способи розв'язання проблем, вибирають, на їхню думку, найраціональніший варіант, висловлюють пропозиції, думки, шукають зв'язки між явищами і процесами.

Г. Ващенко пасивність чи активність вважав головним критерієм ефективності методу [1, 116], а забезпечення творчості, самостійності студентів, нарощування їх здатності до утвердження нестандартного мислення можливі лише за умови використання творчих активних методів навчання, коли студенти випробовують різноманітні способи розв'язання проблем, вибирають найраціональніший, на їхню думку, варіант, висловлюють пропозиції, шукають зв'язки між явищами і процесами, визначають причини їхнього виникнення. Педагог тоді пропонує проблемні завдання, забезпечує умови для обмірковування фактів, їхнє осмислення, обґрунтування гіпотез, сумнівів, доведення. Такими активними методами є творча письмова робота, творча вправа, а також екскурсійно-дослідницький, лабораторно-дослідницький, реферативно-семінарський методи навчання, метод проектів (за класифікацією Г. Ващенко) [1, 119].

Співставлення методів і форм та вибір певних засобів навчання дозволить чітко зрозуміти специфіку практичних аспектів його реалізації. Прикладами ефективних методів колективної навчальної діяльності – роботи в парах, групах – є ігри, дискусії тощо. Сьогодні створюються сприятливі умови для саморозвитку та самореалізації студентів, практикуються інноваційні форми навчання: лекція-дискусія, лекція-аналіз, лекція-діалог тощо.

Як справедливо підкреслює О. Савченко, намагання прискорити соціальний розвиток “багато в чому зумовило виховання прагматичного мислення, нерозвинену духовність, зневажання національної культури” [4, 22]. Педагог наводить приклади обмеження загальнокультурного розвитку етнічним компонентом і т.д. Усе це вимагає збалансованості підходів щодо трактування особистості, її становлення. Тому задля цілісності структурної побудови змісту педагогічної освіти важливо фіксувати їх зв'язок із практикою та життям, що забезпечує успішну професійну діяльність у майбутньому і зобов'язує поєднувати у навчанні теоретичну роботу з практичною, аудиторні заняття – із самостійною діяльністю, навчання – з практикою. Звідси доповнення інформативного компонента діяльнісно-творчим (репрезентованим проблемами, задачами) допоможе забезпеченню якісної професійно-педагогічної підготовки майбутнього фахівця, що виявлятиметься не лише в його інформованості, а також у розвитку і вихованні.

Якщо відбувається відхід від традиційного стилю заняття, коли переважає відтворення початкового матеріалу студентами, і збільшується обсяг проведення творчих, пошукових дослідницьких практичних робіт, то найчастіше використовуваними засобами навчання є особисте навчальне приладдя, індивідуальні завдання, роздатковий матеріал, персональний комп'ютер і т. ін., що сприяють успіху навчальної діяльності студентів. У цьому контексті особливої уваги заслуговує висновок О. Вишневського про еволюцію функцій засобів навчання та перехід до використання засобів індивідуального призначення [2, 160]. До того ж ці засоби навчання допомагають працювати самостійно, у своєму темпі, відповідно до своїх планів та особливостей. На ринку України є також електронні версії друкованих підручників і посібників, тренажери, ділові ігри тощо. Вони стають зручним доповненням до наявних засобів навчання.

Різномірний зміст освіти, відображений у різномірних програмах, підручниках, посібниках, створюватиме умови для вибору інформації, змісту завдань. Профільне навчання, підбір завдань для поглибленого вивчення предметів уже створюють умови для демократичної побудови змісту освіти. Досягнення якісно нового рівня вивчення філологічних предметів забезпечують підготовку до повноцінної життєдіяльності в інформатизованому суспільстві, сприяють якості та ефективності освіти.

Самостійна творча діяльність кожного студента

є основною умовою становлення його як суб'єкта демократичних стосунків. Вона здійснюється у межах часу, відведеного самим студентом на самостійне вивчення навчального матеріалу (адже суб'єкт діятиме як вільна особистість лише в позиції самостійної особистості), і ефективність дій суб'єкта залежить від особистого включення у діяльність, яка починається лише тоді, коли суб'єкт сам усвідомлює обмеженість наявних засобів діяльності і починає шукати нові. Тоді результатом самостійної роботи будуть самоорганізація, саморозвиток, здатність справлятися із різними життєвими ситуаціями.

Звільнення від стереотипів старого мислення означає перебудову педагогічного процесу, забезпечення суб'єкт-суб'єктних, партнерських стосунків між його учасниками, почуття їхньої власної гідності, оптимістичної атмосфери у їхньому оточенні, опора на самовизначення, прагнення вдосконалюватися, що веде до найповнішої самореалізації в житті [6]. Використання у змісті вищої освіти самостійних робіт, що вимагають активного пошуку і творчого підходу до їх виконання, зрозуміло, є також важливим стимулом для формування у студентів інтересу до навчання.

Осучаснення змісту вищої освіти та перегляд її пріоритетів виявляється в адаптації до життя молоді у відкритому суспільстві, самореалізації, активному соціальному самовираженні. Звідси, важливою педагогічною умовою осучаснення змісту вищої освіти є регулювання кількості інформації, що веде за собою визначення змісту завдань самим педагогом, велику увагу до розв'язування задач. Це означає зменшення питомої ваги готової інформації, зростання частки творчої діяльності, що забезпечує розвивальне і виховне навчання.

Застосування до визначення змісту освіти діяльнісного підходу передбачає розвантаження навчальних предметів інформацією, пристосування змісту інформації до особливостей студентів та умов діяльності, забезпечення особистого досвіду студентів. Разом з тим, розвантаження і перерозподіл змісту освіти не повинні зменшувати можливість ознайомлення з потрібною інформацією, яка повинна відповідати індивідуальним запитам та інтересам, можливостям людини і орієнтуватися на майбутню творчу діяльність.

Підготовка та забезпечення навчальних закладів навчально-методичною документацією повинна, звісно, відповідати змісту навчання, визначеному стандартами освіти. Забезпечення навчального процесу такими індивідуалізованими

засобами навчання, як особисте навчальне приладдя, індивідуальні завдання, роздатковий матеріал, персональний комп'ютер і т. ін., сприяє успіху навчальної діяльності студентів. Такі засоби навчання допомагають працювати самостійно, у своєму темпі, відповідно до своїх особливостей та планів.

Для забезпечення якості вивчення курсу необхідно створити умови для систематичного виконання дій та операцій самостійно. Важливим засобом реалізації самостійної навчальної діяльності є модульно-рейтингове навчання, яке дозволяє забезпечити систематичне вивчення предмету, створити стимули для регулярної та якісної роботи [6]. Використання рейтингової системи значно активізує навчальну роботу студентів і викладачів, стимулює систематичну роботу студентів над навчальним матеріалом. Тоді викладач виконує функцію не інформаційну, а управлінську і стає, по суті, консультантом у самостійному навчанні студентів: з'ясує проблеми, що виникають при опрацюванні матеріалу, допомагає студентам ліквідувати прогалини в підготовці тощо. У цьому зв'язку педагоги-практики наголошують на необхідності раціональної організації розумової праці, тому пропонують забезпечувати всі етапи побудови діяльності, дотримуватися чіткого і постійного порядку на робочому столі, використовувати прийоми активної роботи з матеріалом, який підлягає вивченню, оволодівати уміннями проводити смислове групування матеріалу, виділяти головне, складати план відповіді тощо. Це означає, що репродуктивна діяльність студентів повинна бути раціонально організована задля оптимального її співвідношення із творчою роботою.

На необхідності здійснення самостійного переносу знань у нову ситуацію та виявлення нової проблеми у знайомих умовах, нових функцій знайомих об'єктів, а також виявлення альтернативи традиційному вирішенню, комбінування відомих способів розв'язання по-новому, знаходження оригінальних шляхів виконання поряд з відомими іншими тощо вказують також інші дослідники змісту перетворювальної діяльності (О. Вишневський [2], О. Корсакова).

Висновки. Вибір сучасних методів, форм, засобів навчання, обумовлений демократичними процесами в освіті, стимулює активність студентів у зв'язку із їхньою самостійністю і творчістю, забезпечення такої навчальної діяльності, коли студент працює як суб'єкт. Усе це передбачає перехід у ВНЗ від традиційних до сучасних

КОГЕРЕНТНІСТЬ ДИДАКТИЧНИХ УМОВ ДОПРОФІЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

інноваційних технологій, взаємозв'язок різних форм самостійної діяльності та творчих і пошукових методів навчання, самовиховання, а також використання засобів індивідуального призначення.

Перспективами дослідження є виявлення педагогічних технологій реалізації змісту педагогічної освіти відповідно до специфіки підготовки студентів з кожної навчальної дисципліни.

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання: підручник [для педагогів] / Григорій Ващенко. – К.: Укр. Видав. Співка, 1997. – Видання перше. – 441 с.

2. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної

української педагогіки: посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Омелян Вишневецький. – 2-е вид., доопрац. і доп. – Дрогобич: Коло, 2006. – 608 с.

3. Модернізація вищої освіти в Україні і світі: десять років наукового пошуку: колект. моногр. / за заг. ред. В.П. Андрущенка [та ін.]; АПН України, Ін-т вищ. освіти / В.П. Андрущенко (заг. ред.), В.І. Луговий (заг. ред.) – Х.: Вид-во НУА, 2009. – 504 с.

4. Савченко О. Цілі й цінності реформування сучасної школи / О.Савченко // Шлях освіти. – 1996. – № 1. – С. 20–23.

5. Фурман А. Теорія і практика розвивального підручника: монографія / А.Фурман. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 288 с.

6. Шевченко В. Саморозвиток як чинник становлення творчої особистості / В. Шевченко // Рідна школа. – 2004. – № 2–3. – С. 142–155.

Стаття надійшла до редакції 03.12.2016

УДК 373.5:374.3+(37.026:37.048.4)

Полина Замаскіна, здобувач

Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

КОГЕРЕНТНІСТЬ ДИДАКТИЧНИХ УМОВ ДОПРОФІЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

У статті автор акцентує увагу на взаємозв'язку й узгодженості чинників ефективності допрофільної підготовки учнів основної школи. За ефективної допрофільної підготовки й подальшого профільного навчання в учнів формується потреба самовизначитись у житті і професійній діяльності.

Ключові слова: учні основної школи, допрофільна підготовка, дидактичні умови, чинники самовизначення.

Літ. 6.

Полина Замаскіна, соискатель

Інститута педагогіки НАПН України, г. Киев

КОГЕРЕНТНОСТЬ ДИДАКТИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ ПРЕДПРОФИЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧЕНИКОВ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ

В статье автор акцентирует внимание на взаимосвязи и согласованности факторов эффективности предпрофильной подготовки учеников основной школы. При эффективной предпрофильной подготовке и дальнейшем профильном обучении у учеников формируется потребность самоопределиваться в жизни и профессиональной деятельности.

Ключевые слова: ученики основной школы, предпрофильная подготовка, дидактические условия, факторы самоопределения.

Polina Zamaskyna, Applicant of the Institute of

Pedagogic National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv

THE COHERENCE OF THE DIDACTIC CONDITIONS OF PREPROFILE PREPARATION OF BASIC SCHOOL STUDENTS

The author deals with the relationship and the consistency factors of efficiency of preprofile preparation of basic school students. In the process of the effective preprofile preparation and further profile education of pupils, the need for self-determination in the path of life and in the professional activities in particular is formed.

Keywords: the basic school students, the preprofile preparation, didactic conditions, the factors of self-identification.

Постановка проблеми. Свідомий вибір учнями основної школи профілю навчання і майбутньої професії, як стверджують науковці, визначається низкою чинників. Серед них є такі, що найбільше впливають на визначення дітьми свого